॥ અધ્યાય ૧૫ ॥

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

અથ શ્રી સજજન મંડન ગ્રંથે પંદરમો અધ્યાય આરંભ

શ્રી વલ્લભ કહેવા લાગ્યા, હે વલ્લભે ! આ ધર્મ યુધ્ધ નથી એમ પંડીતોએ ભાખેલું છે, હું એકલો છું, અને તારા શુરવીર યોધ્ધાઓ અનેક છે ॥૧॥ હે પ્રાણવલ્લભે ! હવે તું મારા એકલા સાથે એકલીજ ધર્મ યુધ્ધ કરી લે અને ત્હારા બધા યોધ્ધાઓ તે યુધ્ધ જુઓ ॥૨॥ વૈષ્ણવોત્તમ કહેવા લાગ્યા તે બન્ને દંપતી, બંડી, કંચુડી, પાઘ, વિગેરેનો ત્યાગ કરીને, થોડા આભુષણોથી આભુષીત થઇને, કટીબંધ મુકત કરીને, યુધ્ધ કરવા માટે તૈયાર થયા ॥૩॥ તે કામ શાસ્ત્રમાં પ્રાવણ દંપતીનું, શસ્ત્ર સમાન બાહુઓથી, પરસ્પર તે સમય યુધ્ધ થવા લાગ્યું ॥૪॥ મુખ મુખથી, હસ્તથી હસ્તમાં, હૃદયથી હૃદયમાં, નાભીથી નાભી, જઘનથી જઘનમાં, કેલી રમણ વિલાસ કરવા લાગ્યા ॥૫॥ દંતના ક્ષતરૂપ પ્રકાશોથી, હૃષ્ટ પુષ્ટ ઉરોજને મર્દન કરનારા ભુજાના બંધોથી, પરીરંભણ (આલિંગન) કરી, તે દંપતી મહાનયુધ્ધ કરવા લાગ્યા ॥૬॥ તે બન્ને દંપતી તે સમય દિવસ કે રાત્રી નથાં જાણતા, અને દેહના ક્ષતને નથી જાણતા, એવા મહાન કામ રસના સમુદ્રમાં મગ્ન થયા ॥૭॥ શ્રમંજલના કણવાલા, બન્નેને હાલતા કેશ પાસો થયા, અને તે કામ યુધ્ધમાં મુખકમલ, શ્વસોચ્છવાસ, સંયુકત કરતા, તે બન્ને દંપતિ શોભવા લાગ્યા ॥૮॥ દુધના ફીણ જેવો સુખ આપે તેવો, જેનો સ્પર્શ છે, એવા ગીરદા, શીરાણાં જેમાં છે, એવી વિસ્તારવાલી બન્નેની સુખ શય્યાજી છે, તે શય્યામાં બન્ને દંપતિ સુખના ભંડાર રૂપ થઇ અત્યંત આંદોલન કરવા લાગ્યા ॥૯॥ કામદેવના સુખરૂપ મહાયુધ્ધને તે બન્ને દંપતિ સુખના ભંડાર રૂપ થઈ ઉત્તીર્ણ થઇને, સ્મરથાં મર્દન થએલી તે સુખ શય્યામાં, બન્ને સ્થિત થયા ॥૧૦॥ તે સમયે તે પાર્વતી વહુજી, રણ સંગ્રામ કરીને જેણે વિજય પ્રાપ્ત કર્યો છે, એવા શ્રી વલ્લભને, જઘન સ્થલ અર્થે સુંદર ધોતી વસ્ત્ર અંગીકાર કરાવ્યું, અને ઉરોજ ઉપર કંચુડી વસ્ત્રને મોતીનો હાર ધરાવ્યો ॥૧૨॥

તે પાર્વતીજીએ બે શ્રી હસ્તમાં, મધુર નાદવાલા બે કંકણુને, ને કહાં પહેરાવ્યાં, ચરણુમાં (મંજીર) નેપૂર, નેકટી કિંકણી ધરાવી ॥૧૩॥ શ્રી પાર્વતી વહુજીએ નાસીકામાં મોતી, ને અંગુલીઓમાં સુંદર વિંટીઓ ધરાવી, આવી રીતે સર્વે નટ સમાન સત્કારો કર્યા ॥૧૪॥ કામયુધ્ધમાં રહેલાને પછી, માન ભેદવાલા શ્રી મસ્તકના અખીલ કેશોને, એકત્ર કરીને, દાસોથી સુશિક્ષિત થઇને, પાર્વતી વહુજીએ બાંધ્યા, કેશ પાસનો અંબોડો વાલ્યો ॥૧૫॥ હવે વસ્ત્રાલંકાર અંગીકાર કરીને, પ્રફુલ્લીત મુખ કમલવાલા શ્રી પાર્વતી વહુજી સહીત, સુખ શય્યામાં બીરાજ્યા ॥૧૬॥ આમ તે બન્ને દંપતી એક ચિત્ત થઇને, ત્રણે જગતને અધીક સુખનું ધામ, અને અનંત માનવાલું મુખ કમલ, પરસ્પર જોઇને તૃપ્તપણાને પ્રાપ્ત થયા ॥૧૭॥ લક્ષ્મીરૂપ પાર્વતી વહુજીએ, સાથે નાના પ્રકારની રસાલ પ્રિતિથી, હંમેશા તે શ્રી પુરૂષોત્તમ શ્રી વલ્લભ, એ પ્રમાણે રમણ કરવા લાગ્યા ॥૧૮॥ આ શ્રી ગોકુલેશ પ્રભુ નીજ ભકતોની, ધર્મની, ને ગાયોની, રક્ષા કરતા, વૃંદાવન અને શ્રી ગોકુલમાં, ક્રિડા કરવા લાગ્યાં ॥૧૯॥ શ્રી ગોકુલેશ પ્રભુને કેવલ ધર્મના મુલરૂપ ગાયો, હંમેશા પ્રિય છે, તેથી હંમેશા તેમનું રક્ષણ કરે છે ॥૨૦॥ શ્રી વલ્લભને ગાયોના વલ્લભપણાથી, તે ગાયોથી થતુ માખણ, દુધ, દહી, તે નિરંતર પ્રિય છે ॥૨૧॥ જે મનુષ્ય પ્રસન્ન મનવાલો થઇને, ગાયોની સેવા કરે છે, તેના ઉપર ખરેખર નિરંતર શ્રી વલ્લભ પ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે ॥૨૨॥ વૈષ્ણવો પૂછવા લાગ્યા, તે ગાયોના બડભાગ્ય છે, કે જેમના ઉપર સ્વયં હરી વ્રજેશ્વર, સદાનંદ વ્રજના ભુષણરૂપ શ્રી વલ્લભ આસકત છે, પ્રેમ રાખે છે ॥૨૩॥ વૈષ્ણવોત્તમ કહેવા લાગ્યા, વૃજમાં ધર્મના મુલ પણાથી દોષથી વર્જિત, એ અમૃત સ્ત્રાવ કરનારી ગાયો છે, કે જે હંમેશા શ્રી વલ્લભને વાહાલી છે, વૈષ્ણવ પૂછે છે, તે હરિશ્રી વલ્લભને, માખણ અને દહીં હંમેશા વહાલુ છે, તેનુ કારણ હે પ્રિય ! કૃપા કરીને કહો ॥૨૫॥ ઇતિ શ્રી સજ્જન મંડને અધ્યાય ૧૫ મો સમાપ્ત ॥

॥ અધ્યાય ૧૬॥

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

અથ સજ્જન ગંડન ગ્રંથ ષોડસ (સોલમો અધ્યાય આરંભ)

વૈષ્ણવોત્તમ કહેવા લાગ્યા, પૂર્વે તે ગાયો સ્વયં શ્રી કૃષ્ણના ચર્ણાર્વિંદમાં આસકત હતી, અને વ્રજકુમારને વ્હાલી હતી, તે સર્વે તને હું કહું છું ! વૃજમાં જે ગાયો છે તે બધી પુષ્ટ પુષ્ટ સ્વરૂપે છે, કે જે ગાયો વ્રજેશ્વર પુરૂષોત્તમને અનન્ય ભાવે ભજે છે ॥૨॥ એક સમય શ્રી રાધીકાજી, કુંજમાં શ્રી ઠાકોરજી સાથે કામરમણની ઇચ્છાથી, એકાંતમાં શ્રી કૃષ્ણના સંકેત કરેલા સ્થલમાં, આભુષણથી શોભાયમાન થઇને પધાર્યા ॥૩॥ ત્યાંહાં પરમ આનંદથી ભરપુર પુરૂષોત્તમ શ્રી કૃષ્ણ આવ્યા, તેમને મધ્યા સખી, જે કુંજમાં ઉત્તમ રસ રહેલો છે, એવા શ્રી રાધીકાજીની કુંજમાં, લઇ ગઈ ॥૪॥ તે શ્રી કૃષ્ણ, કામદેવના ગર્વને પણ હરણ કરે તેવું શ્રી રાધાજીનું સ્વરૂપ જોઇને મોહ પામ્યા, અને કમલાપતિ હરી, સાત્વીક ભાવોના આવેશવાલા થયા ॥૫॥ ધીમે ધીમે શ્રીકૃષ્ણ ભુમીશય્યા ઉપર પાસે જઇને, શ્રી રાધીકાજીનું તાંબુલથી ભરપુર શ્રીમુખ જોઇને બોલ્યા ॥૬॥ શ્રી કૃષ્ણ કહેવા લાગ્યા, હે રાધે ! હે પ્રિય ! સુંદર રસયુકત અધર, કે જેમાં અમૃતના સમુદ્રથી પુરેલું, ઉચ્ચ પ્રકારના સુખવાલું તમારા, ચર્પણ કરેલા તાંબુલના ઓષ્ટને મને અર્પણ કરો ॥૨૨॥ (મુલ પ્રતિમાં બાવીસથી ચાલુ છે) આપ્રમાણે હરી શ્રી કૃષ્ણ, તે પ્રિય તાંબુલ ચર્વણમાં આશકત થયા, કે જે શ્રી રાધીકાજીના મુખમાં રહેલુ છે, તેમાં કામનાથી સંભ્રમને પ્રાપ્ત થયા ॥૨૩॥ પ્રિય એવા શ્રી કૃષ્ણે વ્હાલા શ્રી રાધીકાજી, તેમનું વચન સાંભળીને મોહ પામ્યા, ત્યારે પૂર્ણ કામવાલા થયાં, અને સાત્વિક ભાવમાં આવ્યા (સાત્વિક ભાવને પામ્યા) ॥૨૪॥ તે શ્રીહરી એ બન્ને કરતલોથી આનંદપૂર્ણ થઇ, તે તાંબુલ ચર્વણ ગ્રહણ કરવા માટે, શ્રી રાધીકાજીના બન્ને ગલસ્થલને પકડ્યા ॥૨૫॥ તે સમયે બન્ને જણ દેહના અનુસંધાનને ભુલીને વિવશ થયાં, ને ત્યાંહાં

શ્રી રાધીકાજીના મુખમાંથી તાંબુલ ચર્વણ નીચે પડયું ॥૨૬॥ મહાન રસથી
ઉદ્દભવેલુ તે આધરામૃતરૂપી તાંબુલ ચર્વણ, પૃથ્વી ઉપર પડયું, તેને ત્યાંહાં
પૃથ્વી આનંદથી પાન કરી ગઇ ॥૨૭॥ તે સમયે જે પ્રિય રાધિકાજી હતાં,
તેમને પૃથ્વીને બોલાવી, કે જે પૃથ્વી તાંબુલ ચર્વણની ઇચ્છાથી રસના
આવેશ વાલી થઇ છે, તે પૃથ્વી સ્ત્રીનું રૂપ ધારણ કરીને આવી ॥૨૮॥ પૃથ્વીએ
તે શ્રી રાધીકાજીના સઘલા અધરામૃતનું પાન કર્યુ, તેવાજ શ્રી કૃષ્ણ
શ્રી સ્વામીનીજીના મુખમાંથી નીકલેલા અધરામૃતમાં તે વખતે વ્યગ્ર
થયાં ॥૨૯॥ શ્રી કૃષ્ણ કહેવા લાગ્યા, હે પૃથ્વી ! મારી પ્રીયના અધનું તાંબોલ
ચર્વણ, સંપુર્ણ અધરામૃત હતુ, જે મને પ્રાણથી પ્રિય છે, તે ત્વરાથી તુ મને
આપી દે ॥૩૦॥ પૃથ્વી કહેવા લાગી, તે શ્રેષ્ઠ અધરામૃતરૂપ તાંબુલ ચર્વણ
મે ભક્ષણ કર્યુ છે, તો આજે તેના માટે ત્વરાથી મ્હારો દંડ કરવો જોઇએ,
તો તે અહીજ તેના માટે દંડ આપો (શિક્ષા કરો) ॥૩૧॥ ને રાધીકાજીનું
તાંબુલ ચર્વણ કરેલું, તે અધરામૃત મને પણ પ્રાણથી પ્રિય હતુ, તેથી
મગ્ન થઇને મારી પીઠ ઉપર બધું ફેલાયું, ને મેં તેનું પાન કર્યુ છે, તેથી
જે યોગ્ય હોય તે કરો ॥૩૨॥ વૈષ્ણવોત્તમ કહેવા લાગ્યા, તે શ્રી કૃષ્ણચંદ્રે
બોલાવેલા મેઘ, તે સમયે પૃથ્વી તલ ઉપર વૃષ્ટિ કરી, મૃતિકામયપણાથી
તે મેઘના જલથી, મૃદલ લીલા ઘાસનુ ભાંથું ત્યાંહાં પ્રગટ થયું ॥૩૩॥
તે શ્રી કૃષ્ણની આજ્ઞાથી, પૃથ્વી ગાય રૂપે બીજા સ્વરૂપે પ્રગટ થઇ, અને
તે ગાય તેજ પ્રગટ થયેલા ઘાસના ભાંથાને, ચરતી થઇ ચરવા લાગી ॥૩૪॥
તે ઘાસના ચારામાં તે સ્વામીજીના ઓષ્ટમાંથી પ્રગટ થએલું અધરામૃત
આવ્યુ, અને તે ગાયે તે ઘાસ ચરવાથી, તરતજ તેના આંચલે ઉત્તમ
રસવાલુ અધરામૃત આવીને સ્થીર થયું ॥૩૫॥ તે પુરૂષોત્તમ શ્રી કૃષ્ણને
પૃથ્વી ઉપર ગાયને દોહી, તેમાં તે બધું શ્રી રાધીકાજીનું અધરામૃત આવ્યું ॥૩૬॥
આશકત થયેલા તે દુધનું તે વખતે દહી થયું, તે બધા દહીનું રસરૂપ
હરીએ મંથન કર્યું ॥૩૭॥ તે દહીથી મહારસવાલુ માખણ થયું, તેમાં તે
રાધીકાજીનું અધરામૃત સારી રીતે આવી ગયું ॥૩૮॥ પછી તે સુખના
ઘર રૂપ, મધુરતા યુકત, પોતાને પ્રાણ પ્રિય, શ્રી રાધીકાજીના ઓષ્ટ પ્રાંતથી

પ્રગટ થયેલા અમૃતથી ભરપૂર માખણને, શ્રી કૃષ્ણ આરોગ્યા, પછી જેમને (ભકતોના) રસો પ્રિય છે, એવા વ્રજેશ્વર શ્રી કૃષ્ણ સર્વથી પ્રિય શ્રી રાધીકાજીના અધરામૃતરૂપ માખણને આરોગીને, પ્રસન્ન મનવાલા થયા ॥૪૦॥ તે ગાય હંમેશા મહારસવાલુ દુધ આપે છે જ, અને ભગવાન નિરંતર તે દુધ, તેનુ દહીં અને માખણ આરોગે છે, ॥૪૧॥ તે ગાય શ્રી કૃષ્ણને વ્હાલી થઇ, અતે તેનાથી ઉત્પન્ન થયેલી બીજી ગાયો પણ વ્હાલી થઇ, કેમકે તે ગાયો શ્રી રાધીકાજીના અધરામૃતના દાનથીજ પ્રભુને હમેંશાં પ્રિય થઇ ॥૪૨॥ પુષ્ટ પુષ્ટ રસવાલી વૃજભુમીરૂપ તે ગાય, તે તે રસોના દાનોથી નિરંતર શ્રી કૃષ્ણને વિશેષ વહાલી છે, તે ગાયની અમૃત પૂર્ણ કરનારી બહુ સંતતિ થઇ, તે પણ રસરૂપ શ્રી કૃષ્ણના વહાલાપણાને પ્રાપ્ત થઈ ॥૪૪॥ જેવી રીતે વૃજની ગોપ સુંદરીઓ રસદાનથી હંમેશા પ્રભુને વહાલી છે, તેવી રીતે વૃજભુમીરૂપ આ ગાય, અને તેની સંતતિરૂપ ગાયો, રસોનું દાન કરવાથી શ્રી કૃષ્ણને હંમેશા વહાલી છે ॥૪૫॥

ઇતિ શ્રી ગોકુલવાસી માહાવદાસ વિરચિતં, સજજન મંડન ગ્રંથ સોલમો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

॥ અધ્યાય ૧૭॥

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

અથ શ્રી સજજન મંડન ગ્રંથે સત્તરમો અધ્યાય આરંભ

વૈષ્ણવોત્તમ કહેવા લાગ્યા, હવે નીજજનોને પોતાનું સુખ અને નાના પ્રકારના રાસરસનું દાન કરવા માટે, આ પ્રભુ શ્રીમદ ગોકુલનાથ સ્વયં શ્રીમદ ગોકુલમાં રમણ કરે છે ॥૧॥ વિવિધ પ્રકારના ભાવોના રસવાલા અંગવાલા શ્રી પાર્વતી વહુજી સહીત તે શ્રી પુરૂષોત્તમ શ્રી ગોકુલનાથજીને બધી દાસીઓ શ્રેષ્ટ આનંદને પ્રાપ્ત કરે છે ॥૨॥ હવે સાતે બાલકોમાં આ શ્રી વલ્લભ,

કે જે પોતાના મનથી, વાણીથી, અને કર્મથી, વાસ કરતા શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી શ્રી ગુસાંઇજીને, હમેશાં પોતાના પ્રાણથી વહાલા લાગવા લાગ્યા ॥૩॥ શ્રી વિઠ્ઠલનાથજીએ શ્રી ગોવર્ધનનાથજીની સાનિધ્ધમાં, બધા સદભકતોના દેખતા, શ્રી વલ્લભમાં પોતાના તેજનુ સ્થાપન કર્યું ॥૪॥ વ્રજના ભુષણરૂપ શ્રી વિઠ્ઠલનાથ શ્રી ગુસાંઇજીએ, સ્વહસ્તમાં દર્પણ લઇને સ્વચક્ષુથી, તે દર્પણમાં શ્રી ગોકુલનાથજી અને શ્રી ગોવર્ધનનાથજીને જોયા ॥૫॥ બધા પુત્રોને અને સદભકતોને, સહુના દેખતા, પોતાના હૃદય આગલ બાલક શ્રી વલ્લભને ધરીને, શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી ત્યાંહાં વાણી કહેવા લાગ્યા ॥૬॥ હે સદભકતો ! ને હે બાલકો મન, વાણીને, કર્મથી, આનંદ પૂર્વક કાર્યના અર્થની સિધ્ધિ માટે, તમો મારૂં હિતવચન શ્રવણ કરો ॥૭॥ હવે સર્વ મંગલ કારક આ શ્રી વલ્લભમાં, શ્રી આચાર્યજી સહીત હું, હમેશાં આનંદથી નિવાસ કરૂં છું ॥૮॥ હે મ્હારા સદભકતો ! ને બાલકો, અમારા બાલકોમાં પ્રાણપ્રિય, અને સર્વેશ્વર શ્રી ગોકુલનાથજીને, જેવી રીતે મને જાણોછો, તેવી રીતે તેને જાણજો ॥૯॥ વૈષ્ણવોત્તમ કહેવા લાગ્યા એ પ્રમાણે કહીને શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી શ્રી ગુસાંઇજીએ, શ્રી ગોવર્ધનનાથજીના શ્રી કંઠમાંથી સુંદર રસાલી વૈજયંતિમાલા, આનંદથી બે હસ્તથી ગ્રહણ કરી ॥૧૦॥ બધા સદભકતજનોના દેખતા, તે કિર્તીમય માલાને, તે સમયે શ્રીમદ ....ના શ્રીકંઠમાં આરોપણ કરી ॥૧૧॥ શ્રી નાથજીને વહાલા, અને નીજજનોને વહાલા ઇશ્વરેશ્વર એવા શ્રી........... ....ના શ્રી કંઠમાં, કિર્તિમઇ માલા પહેરાવેલી સાંભલીને, અને જોઇને સર્વત્ર, અને વૃજમા જય જયકાર શબ્દ થયો ॥૧૨॥ બધા દેવો, મુનીઓ, વ્રજવાસી જનો, દાસો અને દાસીઓ, તે પુરૂષોત્તમ .શ્રી વલ્લભને જોઇને, આનંદીત થયા ॥૧૩॥ આમ શ્રી વલ્લભ, વ્રજમાં શ્રીમદ ગોકુલમાં યમુના તટ ઉપર, અને શ્રી ગીરીરાજમાં નીજજનોને સુખદાન કરતા, રમણ કરવા લાગ્યા ॥૧૪॥ આ શ્રી વલ્લભ વ્રજમાં ચાતકરૂપ, અનન્ય ભકતોમાં સ્વાતિ નક્ષત્રોના મેઘરૂપ થઇ, અમૃતથી અધિક મધુરતાવાલા વચનામૃતની વૃષ્ટી કરે છે ॥૧૫॥ આ વ્રજમાં સ્વભકતરૂપ, કુમુદના અધિશ્વર ચંદ્રરૂપ, પાખંડ રૂપ, અંધારાને અંત લાવનાર, (સુર્યરૂપ), સ્નેહવાલી વાણીના અમૃતરૂપ શ્રીમદ વલ્લભ ચંદ્રરૂપે શોભવા લાગ્યા, સુંદર રીતે બિરાજે છે ॥૧૬॥ તે

વ્રજનાગર શ્રીમદ વલ્લભ, સદાનંદરૂપ અને સ્નેહરૂપ શ્રી પાર્વતી વહુજી સાથે રાગસહીત રમણ કરે છે ॥૧૭॥ આમ સ્વસુખના આશ્રયરૂપ, વ્રજેશ્વર, અનેક રસીક વહુઓથી પણ જેમનું શ્રી અંગ વાંછિત છે, એવા શ્રીમદ વલ્લભ, શ્રી પાર્વતી વહુજી સહીત, વિરાજવા લાગ્યા, શોભી રહ્યાં છે ॥૧૮॥ એક વખત સર્વ ધર્મના આશ્રય પ્રભુ શ્રી ગોકુલનાથજી, લીલાધર વિગેરે દાસો સહીત, મુકતી આપનારી દ્વારીકાપુરીમાં પધાર્યા ॥૧૯॥ તે શ્રી વલ્લભના પધારવાથી દ્વારીકાપુરી કૃતાર્થ થઇ, અને ત્યાંની નિવાસી બધી જનતા, અને પોતાના નીજજનો આનંદ પામ્યાં ॥૨૦॥ શ્રી વલ્લભ પ્રભુ, ત્યાંહાં પણ ઘણા દિવસો બિરાજ્યા, પછી ગુજરાત દેશમાં આનંદ યુકત થઇ પધાર્યા ॥૨૧॥ તે ગુજરાતમાં, નાના પ્રકારના ભાવથી, પોતાના દાસોને મહા-પુષ્ટિ રસાત્મક કરવાને, અને લીલામાંથી વિછુડી, તે ભુમીમાં પ્રગટ થયેલા વ્રજાંગનાઓને, ત્યાં સુખનું દાન કરવાને, હરિ શ્રીમદ વલ્લભ બિરાજ્યા ॥૨૨॥ તે દયાવાન શ્રીમદ વલ્લભે, ભ્રષ્ટ દેહવાલા, નાના પ્રકારના વરણવાલા, બહુ દૈવી જીવોને અંગીકાર કર્યા ॥૨૩॥ મહાન કામના રસના આવેશવાલી સુંદર માનુનીઓ, અને ગુજરાતી દાસભકતજનો, અનેક પ્રકારથી શ્રીમદ વલ્લભની સેવા કરવા લાગ્યાં ॥૨૪॥ આ પ્રમાણે શ્રી વ્રજેશ્વર શ્રીમદ ગોકુલેશ ત્યાંહાં બહુ દિવસો બીરાજ્યા, ત્યાંહાં પોતાના નીજજનોને ચરણ શરણમાં બાંધીને, શ્રીમદ ગોકુલના માર્ગે પધાર્યા ॥૨૫॥ તે શ્રી વલ્લભે પાપરૂપ પંકમાં જેમના મન ડુબેલા છે, એવા અને જુદા જુદા નાના પ્રકારના વરણવાલા અને પુષ્કળ દુઃખી, અનેક ભ્રષ્ટ જીવો તેમને, તે તે પાપ અને ભ્રષ્ટતાના દુઃખોમાંથી બહાર કાઢયા ॥૨૬॥ એ પ્રમાણે ભકતજનોને શરણે લઇને, સર્વ ભકતજનો સાથે, શ્રીમદ ગોકુલનાથજી શ્રી ગોકુલેમાં પધાર્યા, તેથી પાર્વતી વહુજી સાથે સહોદર પણું પ્રાપ્ત કર્યું છે, અહેવા ભકતજનોએ આનંદ પ્રાપ્ત કર્યો, સુખી થયાં, હર્ષિત થયા ॥૨૭॥ ઉત્તમ દાસી, રાણી, અને નાગરી, તેમજ સર્વે વ્રજસાસી જનોનો સમુદાય અને શ્રીમદ વલ્લભની યુવતિજન, જે દાસીજનો છે, તેમનો સમુહ પણ પામ્યો ॥૨૮॥ ઇતિશ્રી ગોકુલ-વાસી માહાવદાસ વિરંચિતં, સજજન મંડન ગ્રંથે અધ્યાય સતરમો સંપૂણ.

॥ અધ્યાય ૧૮॥

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

શ્રી સજ્જન મંડને અધ્યાય અઢારમો આરંભ

હવે ભકતજનોના મનનું હરણ કરનાર, વ્રજમાં પોતાના ભકતોના સુખને વહન કરનારા, શ્રી વલ્લભજી શ્રી પાર્વતી વહુજી સાથે, સુંદર નીજ મંદીરમાં અને ફુલ બાગમાં, રમણ કરવા લાગ્યા ॥૧॥ આ વખતે પહેલાનો એક અસુર પ્રગટ થયો, તેનુ ધર્મની રક્ષા કરવામાં તત્પર એવા શ્રી વલ્લભજીએ, હર્ષથી છેદન કર્યું ॥૨॥ આ વખતે કલીયુગમાં વેદધર્મની, અને વૈષ્ણવોની નિંદા કરનારા, તેમજ સજ્જનોના શત્રુ, એવા ઘણાએ અસુરો પેદા થયા છે ॥૩॥ તે માટે માહાપ્રતાપીક શ્રી વિઠ્ઠલજીના પુત્રો. અને પૌત્રો, શ્રી જગદિશ્વરના અવતાર રૂપે, પૃથ્વીમાં પધાર્યા છે ॥૪॥ પહેલા સાધુ પુરૂષોના શત્રુરૂપી અસુરોને હણવાને માટે, અને ધર્મની વૃધ્ધિ માટે, જેમ પ્રભુના જુદા જુદા અવતારો થયા હતા ॥૫॥ તેમ અત્યારે પણ કલીયુગમાં, ધર્મની રક્ષા માટે અને દુષ્ટ પુરૂષોનો વિનાશ કરવા માટે, શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીના આ પુત્રો અને પૌત્રો પ્રગટ થયા છે ॥૬॥ હવે દુષ્ટ પુરૂષોના સંગથી કેટલાક સેવકો પણ દુ:સંગી બન્યા છે, તેમનો ઉધ્ધાર કરવા માટે આ શ્રી વલ્લભજીએ વિચાર કર્યો ॥૭॥ શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીના પુત્ર શ્રી વલ્લભજી, શ્રી ગોકુલના એક સમર્થ નાયક છે, અને સાક્ષાત વ્રજેશ્વરરૂપે બિરાજે છે, તેને દરેક મનુષ્યો સમજી શકતા નથી ॥૮॥ સર્વ શ્રેષ્ઠ ગુજરાતના વૈષ્ણવો સિવાય બીજા તે દરેક માણસો આ વલ્લભજીને પુરૂષોત્તમ સ્વરૂપે જાણતા નથી ॥૯॥ શ્રીમતી ગોપીકાઓના મનને હરનારા, અને નવનિત (માખણ) ને આરોગનારા, શ્રી વલ્લભજીએ પોતાના વૈષ્ણવો સિવાયના બીજા દરેક મનુષ્યોમાં પોતાની પ્રસિધ્ધિ કરવા માટે, આ એક અતિ ઉગ્ર ઉપાય વિચાર્યો ॥૧૧॥ ધર્મની સ્થાપના કરવા માટે અને પોતાના ભકતોને આનંદ

ઉપજાવવા માટે, શ્રી વલ્લભજીએ કોઇ એક અસુરના પુત્ર શ્રી પાંતને પ્રેરણા કરી ॥૧૨॥ હવે તે કલીયુગના રૂપવાલો, અને અસુરોના અંશથી ઉત્પન્ન થયેલો શ્રીપાત, ચિદ્રુપ નામ ધારણ કરીને ધર્મનો વિનાશ કરતો થકો મથુરામાં આવ્યો ॥૧૩॥ ત્યાંહાં મથુરામાં દિલ્હીના શાહેનશાહ તરફથી રાજ કરતો એક મ્લેચ્છ રાજા રહે છે, અને તે અસુરોનો પુત્ર સલિમ તરીકે પ્રસિધ્ધ પામેલો છે, તે પોતાના અસાધારણ તેજથી, દરેક ભુમંડલનો ઇશ્વર કહેવડાવતો અને મનુષ્યો પણ તે રાજાના શાસનથી, તેની આજ્ઞાનું પાલન કરવામાં તત્પર બનેલા છે ॥૧૫॥

ઇતિ શ્રી ગોકુલવાસી માહાવદાસ વિરચિતં સજજન મંડન ગ્રંથે,
અઢારમો અધ્યાય સંપુર્ણ.

॥ અધ્યાય ૧૯॥

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

સજ્જન મંડન ગ્રંથનો. ઓગણીસમો અધ્યાય આરંભ ॥ શ્રી ॥ શ્રી ॥

હવે ધર્મનો ઉચ્છેદ કરવા માટે, જેમને મથુરામાં નિવાસ કર્યો છે, તેવા કલી રૂપ ચિદ્રુપે પોતાના માણસો દ્વારા, શ્રી વલ્લભજીને કહી મોકલાવ્યુ ॥૧॥ હે તમો બે રેખાવાલા તિલકનો, અને તુલસીની માલાનો ત્યાગ કરીને શ્રી હરી સેવાનો પણ ત્યાગ કરો, અને મ્હારા વચન પ્રમાણે વર્તો ॥૨॥ તેમજ હે વલ્લભ. તમે પંચદેવની પુજા, ત્રણ રેખાવાલુ ત્રિપુંડ, અને કંઠમાં રૂદ્રાક્ષની માલા, ધારણ કરો. આવી રીતે ચિદ્રુપે માણસો દ્વારા તે શ્રી વલ્લભજીને કહીને, બીજા અનેક વૈષ્ણવોની માલાઓ ઉતારાવવા લાગ્યો ॥૪॥ અતિ ભયંકર ચિદ્રુપની વાણીરૂપી અગ્નિજવાલાઓથી પીડા પામતા, ધીરજ વગરના ઘણાએ વૈષ્ણવજનોએ, માલાનો ત્યાગ કર્યો, શ્રી ગોકુલેશજી અને તેમના વૈષ્ણવોએ, તિલક અને તુલસીની માલા ન છાડ્યાં ॥૫॥ કાલનેમી રાક્ષસના પુત્ર જેવા તે દુરાત્મા ચિદ્રુપથી, સમગ્ર

વ્રજમંડલમાં મોટો હાહાકાર વરતિ રહયો ાા૮ાા શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીના પૌત્ર..............ત્યાં ચિદ્રુપના ભયથી કરીને, તિલક અને માલાનો ત્યાગ કર્યો ાા૭ાા અને તેને ચિદ્રુપની સમક્ષ તે માલા મુકી દીધી તેણે,......તેમને ઘણુએ માન આપ્યું ાા૮ાા શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીના પૌત્ર ......ને માલા વગરના જોઇને, દરેક વૈષ્ણવજન કહેવા લાગ્યા કે, આ શું કીધું ? અને તેથી વૈષ્ણવ વર્ગમાં - એક અપૂર્વ પ્રલય થયો, તેમ સહુ માનવા લાગ્યા ાા૯ાા અને ત્યારે એ ચિદ્રુપના ભયથી ત્રાસેલો ધર્મ, પણ ઘણોજ વ્યાકુલ થયો, અને હવે તો શ્રી ગોકુલાધિશ પ્રભુ સિવાય મ્હારો કોઇ પણ રક્ષક નથી, એવી રીતે ધર્મએ વિચાર કીધો ાા૧૦ાા પહેલા મને ખુબ માર પડતો હતો, ત્યારે વ્રજેશ શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુના ભકત, દયાલુ અને સમર્થ પરીક્ષિત રાજાએ, કલી–યુગથી મ્હારી રક્ષા કરી છે, તે આ કલીયુગ સન્યાસી વેશે ખરેખર અહીં આવ્યો છે, માટે હવે તો હું અચ્યુત સ્વરૂપે બિરાજતા, શ્રી વલ્લભને શરણે જાઉં ાા૧૨ાા હવે કલીયુગરૂપી ચિદ્રુપથી પીડા પામેલો ધર્મ, ઉપર પ્રમાણે નિશ્ચય કરીને, સુખપૂર્વક શ્રી ગોકુલનાથજીને શરણે ગયો ાા૧૩ાા શ્રી વલ્લભજીએ સદા શરણમાં આવેલા ધર્મને આશ્વાસન આપીને ચિદ્રુપને દંડથી નિર્ભય થઇ શકે, તેવી રીતે ધર્મની રક્ષા કરી ાા૧૪ાા હવે એક દિવસે સમગ્ર વિદ્વાનોના મંડલને જીતીને, ચિદ્રુપને જીતવા માટે, જેને પ્રયાસ કર્યો છે, તેવા શ્રી વલ્લભજીને કલીયુગના શરીરવાલો ચિદ્રુપ કહેવા લાગ્યો ાા૧૫ાા કે તમે આજેજ મ્હારા કહેવાથી, આ કંઠમાં રહેલી તુલસીની માલાનો ત્યાગ કરો, કલીયુગના પાખંડને વધારનારો એવો ચિદ્રુપ કહેવા લાગ્યો કે, મને તમે જાણતા નથી ? ાા૧૬ાા શ્રી વલ્લભજીએ કહયું કે હુ મ્હારા ધર્મના, તિલકનો, માલાનો, અને શ્રી ઠાકોરજીની સેવાનો, ત્યાગ કયારે પણ કરવાનો નથી, તિલક, માલા, સેવાદિક, તો મ્હારૂં સર્વસ્વ છે ાા૧૭ાા વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે, હે વૈષ્ણવો ?આ ચિદ્રુપ વેદ પ્રમાણે બોલતો નથી, તેમજ અન્ય સ્મૃત્યાદિ શાસ્ત્રાઅનુસાર પણ બોલતો નથી, અને બુદ્ધિથી તો જરાએ સમજતો નથો કેવલ પોતાના આસુરી ધર્મનો આશ્રય લઇને, હઠરૂપ કુવામાં પડી ગયો છે ાા૧૮ાા અને તે ચિદ્રુપ, પાદશાહની આજ્ઞાથી મદોન્મત્ત થઇને, દૈવીજીવોને પીડવા લાગ્યો, અને તેથી સ્વધર્મમાં

નિષ્ઠાવાલા વૈષ્ણવો, પણ તેના ભયથી ત્રાસી ગયા ॥૨૧॥ હવે તે દરેક વૈષ્ણવો, ત્યારે મનથી અને વચનથી શ્રી વલ્લભજીની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. અને દેવતાઓએ આનંદથી યુકત થઇને, આશિર્વાદ આપ્યા ॥૨૦॥ શ્રી વલ્લભજીના મનમાં તો ચિદ્રુપ સંબંધી જરા પણ ભય નથી, તો પણ જરા ભયયુકત થઇને, ક્રિડા કરવા મન કર્યું ॥૨૧॥ જેવી રીતે પૂર્વ કાલમાં ગુઢભાવવાલા શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુએ, દુષ્ટ કંસના સમક્ષમાં, ચાણુર, મુષ્ટિક, વિગેરે મલ્લો સાથે, લીલાથી યુધ્ધ કર્યું હતું ॥૨૨॥ તેવી રીતે આજે દ્વિજ કુલમાં પ્રગટેલા આ આસુરોનુ નિકંદન કરનારા, આ શ્રી વલ્લભજીએ નિર્ભય થઇને ચિદ્રુપ સંન્યાસી સાથે વાણીથી શાસ્ત્રાર્થ કર્યો ॥૨૩॥ શ્રી વલ્લભજીએ કહયું કે, શ્રી વલ્લભાધિશ પ્રભુએ, અને વિઠ્ઠલેશ્વરજી કાકાજીએ, જે આજ્ઞા કરી છે, તે પ્રમાણેજ મ્હારે તો હંમેશા કરવાનું છે, અને તેમાંજ મ્હારૂં નિશ્ચયાત્મક હિત રહેલુ છે ॥૨૪॥ જગતમાં મહાપંડીત શ્રી વલ્લભાચાર્યજીએ પહેલા જે ધર્મને પ્રગટ કરેલો છે, તેનો ત્યાગ હું કોઈ પણ રીતે કરીશજ નહી, આ મ્હારૂં સત્ય વચન છે ॥૨૫॥ વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે, હે પ્રિય વૈષ્ણવ ? પવિત્ર બુધ્ધિવાલા તે શ્રી વલ્લભજીએ, પોતાના વડા ભાઇનું વચન માન્યું નહી, તેથી તે પોતાના સ્થાને ગયા ॥૨૬॥ હવે શ્રી વલ્લભજીના બીજા ભાઇઓ અને તેમના પૂત્રો, શ્રી વલ્લભજીને પોતાના ધર્મમાં સંપૂર્ણ નિષ્ઠાવાલા, તે સમજીને તેમને શરણે ગયા ॥૨૭॥ હવે વૈષ્ણવોના ઇશ્વર શ્રી વલ્લભજીએ, ચિત્તમાં વિચાર કર્યો કે ચિદ્રુપના ત્રાસથી પતીત થઇ ગએલા, અને અસ્ત વ્યસ્ત થઈ ગયેલા, મ્હારા વૈષ્ણવોને અહી લાવું ॥૨૮॥ કેટલાક વૈષ્ણવો તો આસુરોના આશ્રિત દેશમાં, ઘણા દુર ચાલ્યા ગયા છે ॥૨૯॥ કેટલાક તો કાશ્મિર દેશના શ્રી નગરની આસપાસ રહેલા છે, એવી રીતે શ્રી વલ્લભજીએ પોતાના કેટલાંક અંતરંગ વૈષ્ણવો સાથે વિચાર કરી, બાદશાહ અને ચિદ્રુપનુ નિમિત્ત કરીને કાશ્મિર દેશમાં પધારવાનું મન કર્યું ॥૩૦॥

ઇતિ શ્રી ગોકુલવાસી માહાવજીભાઇ વિરચિતં. સજજન મંડન ગ્રંથનો ઓગણીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ.

॥ અધ્યાય ૨૦॥

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

અથ સજજન મંડને અધ્યાય વીસમો આરંભ

વૈષ્ણવોત્તમે કહયું, સવંત ૧૬૭૭ અષાડ માસમાં કૃષ્ણ પક્ષની નવમીના દિવસે, જયારે દરેક શુભ ગ્રહો અને સારૂં મુહુર્ત પ્રાપ્ત થયું, ત્યારે હંમેશા પોતાના ભકતોના સુખને વહન કરનારા, અને જેમની પાસે કુશલ મનુષ્યો સાથે, તેહવા શ્રી ગોકુલનાથજીએ, હર્ષ પુર્વક કાશ્મીર દેશના નગર તરફ પ્રયાણ કર્યું ॥૧॥ રસ્તામાં જુદી જુદી જાતના, અને દોષરૂપી કાદવથી મહા ભ્રષ્ટ થયેલા કેટલાંક જીવોને, દયાલું શ્રી વલ્લભજીએ દર્શન આપી (ઉધ્ધાર કર્યો) ॥૨॥ વૈષ્ણવે પુજીયું કે, શ્રી વલ્લભજીના પ્રિતી પાત્ર અને બાહોશ કોણ કોણ વૈષ્ણવો આપશ્રીની સાથે હુતા, તેઓના નામ મારા સમક્ષ કહો, હુ તે બધું ભુલી ગયો છું ॥૩॥ વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે, હે વૈષ્ણવો ! હવે તે સાથે ગએલાઓનાં નામ, મ્હારી પાસેથી સાંભલો, તમોને તેની ખબર નથી માટે તમને કહુ છું ॥૪॥ (સિંહ, કૃષ્ણજી) પરિક્ષત, બન્ને હરીદાસજી, સુંદરજી કૃષ્ણદાસજી, મોહનદાસજી, ન્યાલચંદજી, તારાચંદજી, ગોપાલદાસજી, વિશ્રામજી વિરપાલજી, બન્ને જયરામજી, વાઘજીભાઈ, બન્ને ગ્વાલજી, સોમજી અને વલ્વભજી, રત્નજીના પૂત્ર, કૃષ્ણદાસજી, ગોપાલના અનુચર ઉધ્ધવજી, મેઘજી-ભાઇ, લક્ષ્મીદાસભાઇ, ખમજી, નાથુ, બંધુ હરીદાસજી, ભવાનજી, ભગવદ દાસજી, બે જીવરાજ, કાશીદાસજી, જગન્નાથદાસજી, ગોપાલદાસજી, બીજા દેવદાસજી, અને મોટાજી અને બ્રાહ્મણ બાલક મ્હાવજીભાઇ સોરઠિયા આ ૩૮ અડત્રીસ જણા, મહાભટ્ટ તરીકે તમો જાણજો ॥૫॥ અનેક પ્રકારની લીલા માટે શરીરને ધારણ કરનારા શ્રી વલ્લભજીની સાથે બીજા પણ ઘણાએ વ્રજવાસી ભકતો આવી મલ્યા હતા ॥૬॥ ચાર વાહેનીયો, નાના રથ, અને એક મોટો રથ અને ૧૪ ઘોડાઓ, સાથે હતા, ભાણેજ મધુસુદન ભટ્ટજી પણ સાથે હતા ॥૭॥ હવે મહાપુરી લાહોર (પરીનગરીમાં), પવિત્ર એવા મહાવદાસજી

વૈષ્ણવ રહે છે, ત્યાંહાં શ્રી વલ્લભજીએ સેવકોની સાથે પહેલો મુકામ કર્યો ॥૮॥ ક્ષત્રી વૈષ્ણવ ભગવદ્ ભગવાનદાસજી અને તેમની સ્ત્રી કેશરદેએ, અનેક પ્રકારના રત્ન, મોતી, સુવર્ણ, અને વસ્ત્રો, ભેટ કરીને, શ્રી વલ્લભજીની સેવા કરી ॥૯॥ મોતીથી વધાવવા, અનેક પ્રકારના રસીક વાણી વિલાસ કરવા, સુગંધી અત્તર, પુષ્પ સમર્પવા, અને આરતી કરવી, વિગેરે પ્રકારોથી ભગવાનદાસજીએ. શ્રી વલ્લભજીની સેવા કરી ॥૧૦॥ ત્યાંહાં માહાપુરી (પટીમાં), ત્રણ દિવસ બિરાજીને, શ્રી વલ્લભજી લાહોર નગરમાં પધાર્યા, ત્યાંહાં પોતાના સેવક ઘનશ્યામ દાસજીએ, આપશ્રીનું ઘણું સન્માન કર્યું ॥૧૧॥ લાહોરમાં બે દિવસ બિરાજીને, હવે શ્રી વલ્લભજીએ આગલ પ્રયાણ કર્યું, હવે પહાડી માર્ગ હોવાથી ૪ (ચાર) વાહેણી, અને રથ બે, લાહોરમાં રાખ્યા, સામાન અને માણસો માટે કેટલાંક ઉંટ લઇને, પોતે પાલખીમાં બિરાજીને, મુસાફરી શરૂ કરી ॥૧૨॥ હવે ભંવર ગામમાં આપશ્રી પધાર્યા, ત્યાં બે દિવસ મુકામ રહ્યો, સાથે લીધેલા ઉંટ અને કેટલાક ઘોડાઓને, ત્યાંહાં રાખી દેવામાં આવ્યા ॥૧૩॥ ત્યાંહાંથી ઘણોજ વિકટ માર્ગ હોવાથી, આપશ્રી દશ દિવસે કાશ્મીર નગરમાં, પોતાના સેવકો સાથે પધાર્યા ॥૧૪॥ તે વખતે હિંસા કરીને, પાપવૃદ્ધિ કરનાર દેશાધિપતિ (સમ્રાટ) બાદશાહ, ચાર માસ સુધી શિકાર કરવાનો નિશ્ચય કરીને શહેરની બહાર જંગલોમાં, ખેલવા નીકલી ગયા હતા ॥૧૫॥ સમ્રાટના વિશ્વાસુ અસફખાન, રાજાની નીચે કામ કરનાર એક મુકુંદદાસજી નામના સામંત રાજા હતા, તેઓ પોતાના માણસોની સાથે, શ્રી વલ્લભજીની પાસે આવ્યા, અને ચિંતાથી આતુર મનવાલા થઇને, આપશ્રીને નિવેદન કર્યું, મુકુંદદાસ રાજાએ કહયું કે, હે પ્રભુ, દેશાધિપતિ સમ્રાટ પોતાના પરીકર સાથે, શિકાર ખેલવા માટે ઘણા દૂર ગયા છે, તે હમણાં આવશે કે આગલ ઉપર કયારે આવશે, તે સંબંધી હું કંઇ પણ જાણી શકતો નથી ॥૧૭॥ ત્યારે શ્રી વલ્લભજીએ આજ્ઞા કરી કે, હે મુકુંદદાસજી ! તમો આવી ચિંતા જરા પણ ન કરશો, પ્રભુ ઇચ્છાથી દેશાધિપતિ પાછા ફરીને, કાશ્મીર નગરમાં આવ્યા, ત્યારે મુકુંદદાસ અને બીજા સર્વે માણસો, આશ્ચર્યની સાથે આનંદ પામ્યા ॥૧૮-૧૯॥ હર્ષ પામેલા મુકુંદદાસ વિગેરે સભા સદા નિત્ય પુરૂષોની, દેવોથી અતિ શ્રેષ્ટ અને

જગતના ઇશ્વર શ્રી વલ્લભજીની પરોક્ષમાં, તેમજ સાનિધ્યમાં, પણ સ્તુતિ કરવા લાગ્યા ॥૨૦॥ દેશાધિપતિ આવ્યા પછી સાતમાં દિવસે રાત્રિના પહેલા પ્રહરમાં, થોડાક સેવકો સાથે લઇને, શ્રી વલ્લભ પ્રભુ, પાદશાહની પાસે પધાર્યા ॥૨૧॥ મહાન શાહી મહેલની ડેલીએ, દરેક સેવકો રોકાઈ ગયા, અને શ્રી વલ્લભજી પોતાના ભાણેજ મધુસુદન ભટ્ટ સાથે, બાદશાહની સભામાં પધાર્યા, અને ત્યાંહાં મદીરાપાનમાં ચકચુર બનેલા અસુરવંશના બાદશાહને અને અનેક સામંતોને જોયા ॥૨૨॥ ત્યારે મુકુંદદાસજીનો સખા અસફખાન કે જે જ્ઞાતિથી મ્લેચ્છ પઠાણ છે, તેને, ત્યાં આચાર્યવેશે પધારેલા શ્રી વલ્લભજીને જોયા ॥૨૩॥ અને અનેક સામંત રાજા (ખંડીયા રાજાઓ) થી વિંટાયેલા, તે આસુરી દેશાધિપતિને, અસફખાને આવી રીતે પ્રાથના કરી ॥૨૪॥ કે હે પૃથ્વીનાથ ! શ્રી ગોકુલનાયક અને શ્રી ગોકુલમાં વસનારા, તેમ બ્રાહ્મણોમાં ઉત્તમોત્તમ, એવા શ્રી દિક્ષિત શ્રી વલ્લભજી અત્રે આવ્યા છે ॥૨૫॥ ત્યારે મદીરાપાનથી મસ્ત મનવાલા બાદશાહે ! અસફખાનના વચન સાંભલીને આચાર્યોમાં શ્રેષ્ટ એવા શ્રી વલ્લભજીને દ્રષ્ટિથી જોયા ॥૨૬॥ અને તે અલૌકીક તેજવાલા, અતિ પ્રકાશમાન, અને અગ્નિની સમાન પ્રકાશવાલા, દિક્ષિતજી શ્રી વલ્લભજીને નીરખીને, પૃથ્વીપતિ સમ્રાટ મનમાં ઘણોજ ખુશી થયો ॥૨૭॥ શ્રી વલ્લભજીએ પ્રસાદી ઉપરણો, માલા, શ્રીફલ, અને નવરૂપીયા, શ્રી આચાર્યજીની રીત પ્રમાણે, તે બાદશાહને આપ્યા ॥૨૮॥ પૃથ્વીપતિ બાદશાહે, એકદમ ઉભા થઇને આદર પૂર્વકઆ બધું બે હાથથી અંજૂલી (ખોબો) કરી ગ્રહણ કર્યું, અને મસ્તકથી વંદન કર્યું ॥૨૯॥ ભસ્મથી દબાએલો અગ્નિ, જેવી રીતે બહાર દેખાય નહી, તેવી રીતે પ્રચંડ શકિતશાલી સમજીને બાદશાહે, દ્વિજોના નાયક શ્રી વલ્લભજીને કહેવા લાગ્યો ॥૩૦॥ દિક્ષિતજી ! તમો ઘણે દુરથી અત્રે શું કરવા આવ્યા છો ? તમો તો બ્રાહ્મણોમાં ઉત્તમ છો, તેથી ચિદ્રુપ સંન્યાસીના વચન પ્રમાણે શામાટે આચરણ કરતા નથી ? ॥૩૧॥ શ્રી વલ્લભજીએ કહયું કે રાજન ! તે સંન્યાસી તો ધર્મનો ઉચ્છેદ કરવા તૈયાર થયો છે, તુલસીની માલા, ઊર્ધ્વપુંડ તિલક વિગેરેનું તો સ્મૃતિ શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલું છે, અને તે પહેલેથીજ સદાચારમાં મુકાએલું છે ॥૩૨॥ તેથી હે રાજન ? ધર્મનો ભંગ કરનારૂં તેવુ વચન, હુ માની

શકતો નથી, અને સ્મૃતિ આદિ શાસ્ત્રોમાં કહેલા, તેમજ અમારા પુર્વના રૂષીમુનીઓએ આચરેલા સ્વધર્મનો, ત્યાગ હુ કોઇ પણ રીતે કરી શકતો નથી ાા૩૩ાા ત્યારે દેશાધિપતિ સમ્રાટે કહયું કે, મ્હારી આજ્ઞાથી દરેક પ્રકારે તમારે ચિદ્રુપ સંન્યાસીનું કહેવુ કરવું પડશેજ, તે સંન્યાસી જે કંઈ કરે છે, તે મ્હારા સુખને માટેજ કરે છે ાા૩૪ાા શ્રી વલ્લભજીએ કહયું કે હે પૃથ્વી-નાથ ! ધર્મનો વિરોધ કરનારૂં તેહનુ કહેવું હોય, તો હું કયારે પણ કરનાર નથી ાા૩૫ાા ત્યારે બાદશાહે કહયું કે દિક્ષિતજી ! મ્હારી આજ્ઞા છે કે તમો જલદી માલા તિલકનો ત્યાગ કરો, ફરીથી કહું છું કે, દરેક રીતે હઠનો ત્યાગ કરીને, મ્હારા કહેવા પ્રમાણે વર્તો ાા૩૬ાા શ્રી વલ્લભજીએ હર્ષથી કહયું કે રાજન ! પ્રિય એવી તુલસીની માલા મ્હારા કંઠની સાથે બંધાઇ ગઇ છે, તેથી તે ધર્મને વધારનારી માલાનો ત્યાગ મ્હારાથી શી રીતે થઇ શકે ાા૩૭ાા બાદશાહે કહયું કે દિક્ષિતજી ! મોતીની માલા અથવા સોનાની તમે ધરો (પહેરો), પરંતુ આ થોડી કીંમતની કાષ્ટની માલાનો ત્યાગ કરો ાા૩૮ાા શ્રી વલ્લભજીએ કહયું કે, મને સોનાની, મોતીની માલા, મને વ્હાલી નથી, અથવા અન્ય રત્નથી જડીત, પણ મને પ્રિય નથી, મને તો દરેક રીતે સર્વ ફલને આપનારી તુલસીની માલાજ, વ્હાલામાં વહાલી છે ાા૪૪ાા તે કારણથી હે પૃથ્વીપતિ ! શાસ્ત્ર પ્રતિપાદીત ધર્મના સ્વરૂપવાલી, આ માલાનો ત્યાગ હું કયારે પણ કરવાનો નથી, અને મ્હારો દ્રઢ નિશ્ચય છે કે, હું તેનો ભવિષ્યમાં પણ ત્યાગ કરીશ નહી ાા૪૫ાા વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે વૈષ્ણવ ! તે વખતે બાદશાહની કચેરીમાં હાહાકાર વર્તી ગયો, બાદશાહ અને શ્રી દિક્ષિતજી વચ્ચેનું આ વાગ યુદ્ધ જોઇને, આસપાસમાં રહેલા દરેક સામંત રાજાઓ ચિંતા કરવા લાગ્યા ાા૪૬ાા અને શ્રી દિક્ષિતજીના નિર્ભય ઉત્તરથી, બાદશાહના હ્રદયમાં પણ મોટો દાવાગ્નિ ઉઠયો, અને હવે તે દાવાનલથી દાઝતા આ સમ્રાટ, મનમાં વ્યાકુલ થયો ાા૪૭ાા કરોડો સૂર્યના તેજથી પ્રકાશ થતા, શ્રી વલ્લભજીના શ્રી અંગને જોઇને, બાદશાહે પોતાના આમાત્ય આસફખાનને બોલાવીને કહયું ાા૪૮ાા બાદશાહે હુકમ કર્યો કે અસફખાન ! જલદીથી વિચાર કરીને આ દિક્ષિતજીને તું સમજાવ, આગ્રહથી પૂર્ણ થયેલા આ મ્હારૂં કહયું શા માટે કરતા નથી ાા૪૯ાા

બાદશાહનું વચન સાંભલી અમાત્ય આસફખાન, સ્નેહપૂર્વક, દિક્ષિતજીને પ્રણામ કરીને, પોતાના મુકામમાં પધારવીને, વિનવવા લાગ્યો ॥૫૦॥ આસફખાને કહયું કે હે પ્રભો ! અમારા રાજકિય પરિકરના સુખ માટે પણ, આપે પાંચ દિવસ સુધી બાદશાહની આજ્ઞા માનવી જોઇએ, હું તો આપને હર્ષથી પ્રાથના કરૂં છું, શ્રી વલ્લભજીએ કહયું કે માહામાત્ય ! તમારૂં કલ્યાણ થાઓ, અને તમે તમારા સ્થાને જાઓ, શાસ્ત્ર વિરોધી જે કંઇ હશે, તે હુ કરવાનો નથી, ઇશ્વરને પ્રિય એવા ધર્મને, પ્રભુ સિવાય કોઇ સમજી શકતો નથી ॥૫૨॥ વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે વૈષ્ણવ ! આસફખાન શ્રી વલ્લભજીનાં વચન સાંભલીને અતિ વ્યગ્ર થકો, બાદશાહને કહેવા લાગ્યો કે જહાંપનાહ ! દિક્ષિતજી આપની આજ્ઞા તેમજ મ્હારી વિનવની પણ સ્વીકારતા નથી ॥૫૩॥ આસફખાનનું વચન સાંભલીને, તે બાદશાહ એકદમ ચિઢાઈ ગયો, તાપથી તપી ગયો, તેના શરીરમાં કંપ થવા લાગ્યો, અને વિહવલ થઇને, ધર્મ જેને ઘણોજ પ્રિય છે તેવા શ્રી વલ્લભજીને કહેવા લાગ્યો ॥૫૪॥ બાદશાહે આજ્ઞા કરીને દિક્ષિતજી તમે સ્વધર્મને સારી રીતે પાલનારા છે, તેથી જો આ માલાનો ત્યાગ ના કરો તો જલદીથી શ્રી ગોકુલનો ત્યાગ કરી, ગંગાજીના તીર ઉપર કોઇ પણ સ્થલે નિવાસ કરો ॥૫૫॥ હવે શ્રી વલ્લભજીએ કાશી જવા માટે બાદશાહ ઉપર એક પત્ર લખ્યો, અને પોતાનુ કુશલ અનુચરો સાથે તે પત્ર બાદશાહ પાસે મોકલાવ્યો અને પછી પ્રસન્ન થતા પોતાના મુકામે પોધાર્યા ॥૫૬॥ ગુપ્ત ચરિત્રવાલા શ્રી વલ્લભ પ્રભુ, પોતાના મુકામ પોધારે છે, ત્યારે ખુશી થયેલા પોતાના સેવક વર્ગ તરફથી જય જય શબ્દના પોકારો થવા લાગ્યા ॥૫૭॥ પોતાના દરેક વૈષ્ણવો અને અન્ય સજ્જનો, પણ પ્રેમથી આપ શ્રી વલ્લભજી પ્રભુને મલ્યા, અને વિજયી વલ્લભ પ્રભુના દર્શન કરીને, સર્વેને હર્ષ થયો હરખ મનાવ્યો ॥૫૮॥

ઇતિ શ્રી ગોકુલવાસી મહાવદાસ વિરચિતં, સજજન મંડન ગ્રંથે
વિસમો અધ્યાય સંપુર્ણ ॥૨૦॥

।। અધ્યાય ૨૧।।

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

અથ શ્રી સજ્જન મંડન ગ્રંથે અધ્યાય એકવીસમો આરંભ

વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે હે વૈષ્ણવો! બાદશાહ વલ્લભજીને શાહી આજ્ઞા આપી પોતાના મહેલમાં ગયો, અને અપરાધ કરનારો બાદશાહ સુઇ ગયો, ત્યારે તેના અંગો અંગમાં તાપ થયો, અને તેના શરીરને બાળવા લાગ્યો ।।૧।। નિદ્રા રહીત, સ્પૃહા રહીત, ગર્વ વગરનો, આનંદ રહીત, અને જેણે પોતાના દોષ જાણેલા છે, તેવો તે બાદશાહ, રાત્રિમાં તે ચિંતા કરવા લાગ્યો ।।૨।। વહેલા પરોઢીયામાં, તે ચક્રવર્તિ સમ્રાટ ઉઠયો, અને પોતાના તાપથી વ્યાકુલ થયેલી પ્રકૃતિ જોઇને, જલદીથી વિચારશીલ આસફખાનને બોલાવ્યા, અને ભયભીત થઇને કહેવા લાગ્યો ।।૩।। બાદશાહે આજ્ઞા કરી કે આસફ મારા શરીરમાં અસત્ય અગ્નિનો તાપ થઇ રહયો છે, તેને શાંત કરવા માટે જેમ બને તેમ શીઘ્રતાથી. શ્રી દિક્ષિતજીને અત્રે બોલાવી લાવ ।।૪।। ગઇ કાલે અત્રે આવેલા દિક્ષિતજીને, મેં શાં શાં વચનો કહ્યાં છે, તેમને યાદ નથી તેઓએ મને શું કહયું તે પણ મને યાદ રહયું નથી ।।૫।। ત્યારે આસફખાને ગઇ કાલનો, શ્રી વલ્લભજી અને શહેનશાહનો વાર્તાલાપ, બાદશાહ સમક્ષ કહી સંભલાવ્યો, તે સાંભળીને બાદશાહ ઘણો વિસ્મય પામ્યો ।।૬।। બાદશાહે કહયું કે, મેં દુષ્ટ બુધ્ધિથી મોટો અપરાધ કર્યો, કારણ કે શ્રી વલ્લભજીને મેં કઠોર વચનો કહ્યાં ।।૭।। આટલું કહીને પછી બાદશાહ વિસ્મય પામતો થકો કંપવા લાગ્યો, અને પોતાના મસ્તકને ધ્રુજાવતો, તેમજ પોતાના અંગની અવગણના કરતો થકો, દાંતથી પોતાની આંગલીઓને કરડવા લાગ્યો ।।૮।। આસફખાને કહયું કે હે પૃથ્વીપતિ! ધર્મનુ પાલન કરવાવાલા શ્રી દિક્ષિતજી તો, કયારનાએ અહીથી પોતાના મુકામે રવાના થઇ ગયા છે, હવે આપ આ પ્રમાણે ચિંતા ન કરો ।।૯।। શ્રી વલ્લભજી ગંગાજીના તીર ઉપર સોરમજી નામના નગરમાં નિવાસ કરો, એ પ્રમાણે હવે તેઓના સુખ માટે

એક પત્ર લખી મોકલવો જોઇએ ॥૧૦॥ વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે હે વૈષ્ણવ ! ત્યાર પછી બાદશાહે સોરમજીમાં રહેવા વિષેના સમાચાર વાલો, વિવેકયુક્ત પત્ર લખાવીને. વ્રજનાયક શ્રી વલ્લભજીના તરફ જલદીથી મોકલાવ્યો ॥૧૧॥ શ્રી વલ્લભજી કાશ્મીર નગરમાં બાર દિવસ બીરાજ્યા. અને હવે બીજે દિવસે શ્રી ગોકુલના માર્ગે પાછા ફર્યા ॥૧૨॥ મોટા મનવાલા શ્રી વલ્લભજી. કાશ્મીરથી સીધા શ્રી ગોવર્ધન નાથજી પાસે પધાર્યા, ત્યાં આપ શ્રીજીના મુખકમલને નીરખી, દંડવત કરી, શ્રી ગોકુલ પોધાર્યા ॥૧૩॥ અને ત્યાં શ્રી યમુનાજીના બ્રહ્માંડ ઘાટ ઉપર, શ્રીજી અમુક દિવસ બીરાજી, અન્નકુટ ઉત્સવ કર્યો. ત્યાર પછી પોતાની ચીજ વસ્તુ સોંજ લઇને શ્રી સોરમજી પધાર્યા ॥૧૪॥ હવે શ્રી વલ્લભજીએ પોતાના કુટુંબ સાથે, જ્ઞાતિજનો, અને પોતાના વૈષ્ણવો સાથે, ગંગાજીના તીર ઉપર સોરમજીમાં સુખ પૂર્વક નિવાસ કર્યો ॥૧૫॥ પછી જગતના પ્રભુ શ્રી વલ્લભજી, ત્યાં ચાર માસ બીરાજી, કુટુંબીઓ, જ્ઞાનિજનો, અને પોતાના વૈષ્ણવો, સેવકો. સાથે પાછા શ્રી ગોકુલમાં પધાર્યા ॥૧૬॥ વૈષ્ણવે શંકા કરતા કહયું, જે મિત્ર વૈષ્ણવોત્તમ ! શ્રી વલ્લભજી ગંગા કીનારે શા માટે પધાર્યા હતા ! અને ત્યાં પધારીને ચાર માસ સુધી શા માટે નિવાસ કર્યો ? વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે, તેનું કારણ વિસ્તારથી કહું છું, તપશ્ચર્યાથી પ્રસન્ન થયેલા, અને ભગીરથ નામના રાજા સૂર્યવંશી. એક રાજાથી પૂજાએલાં, પવિત્ર ગંગાજી. જયારે બ્રહ્મલોકમાંથી પૃથ્વી ઉપર આવ્યાં ॥૧૮॥ ત્યારે સ્વચ્છ શ્વેતજલવાલા ગંગાજીને. દુરથી જોઇને, પ્રચંડ વેગવાલાં શ્રી યમુનાજી, ગર્વવાલાં થઇને પાસે આવીને વચન કહેવા લાગ્યાં ॥૧૯॥ શ્રી યમુનાજીએ કહયું કે હે નદી ! તમે કોણ છો ! કોની તનયા છો ! કોની પત્નિ છો ! કયાંહાંથી આવ્યાં છો ! કયા સ્થલે જવાની ઇચ્છા રાખો છો ! તે મને કહો ॥૨૦॥ ત્યારે ગંગાજીએ કહયું કે, હું બ્રહ્મલોકમાં રહુ છું, અને શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનના ચરણમાંથી ઉત્પન્ન થયેલી છું, અને પૃથ્વીમાં દુષ્ટ બુધ્ધિવાલા સાગર રાજાના પુત્રોનો ઉધ્ધાર કરવા માટે આવી છું ॥૨૧॥ હે સખી તમે કોણાં પુત્રિ છો ! કોનાં પત્નિ છો ! કયાંથી આવ્યાં છો ! તમારૂં શું નામ છે ! હે પવિત્ર બહેના, મારા ઉપર કૃપા કરીને તે બધુ મને સમજાવો ॥૨૨॥ ત્યારે શ્રી યમુંનાજીએ કહયું કે.

હું સૂર્યની પુત્રી છું, વ્રજેશ શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુના ચરણ કમલમાં આસકત છું, અને કાલિંદિ નામના પર્વત ઉપરથી આવેલી છું તે પર્વતે મને પુત્રીની માફક માનેલી છે ॥૨૩॥ ગંગાજીએ કહયું કે હે સુંદર સ્વભાવવાલાં યમુનાજી, તમે શ્રી માધવ પ્રભુનાં પ્રિય છો તેમ પહેલા મેં સાંભલ્યું હતું ઘણા સમયથી તમને મળવાની ઇચ્છા હતી, અત્યારે તમને જોયાં તે ઘણુંજ સારૂં થયું ॥૨૪॥ મ્હારા પૂર્વ જન્મનાં સુકૃત્યને લીધે મારૂં ભાગ્ય સફલ થયું છે, કારણકે આજે તમારા બન્ને ચરણ કમલનો મને સ્પર્શ થયો છે ॥૨૫॥ વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે, ત્યાર પછી મનુષ્યોને પવિત્ર કરવામાં સમર્થ એવાં શ્રી યમુનાજી, અને ગંગાજી, બન્ને જણ પ્રયાગ તિર્થમાં મલ્યાં, અને મળીને તે બન્ને પરસ્પર આનંદ પામ્યાં ॥૨૬॥ ગંગાજીએ કહયું કે હે મંગલકારી શ્રી યમુનાજી તમને હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરૂં છું કે તમો સાક્ષાત આનંદ સ્વરૂપવાલાં છો, તેથી આ દાસી ઉપર તમારે હંમેશાં કૃપા કરવી, કલીયુગમાં ઘણા માણસો દુર દુરથી આવીને મ્હારા જલમાં સ્નાન કરશે, એટલે તેજ ક્ષણમાં તેઓ બધા પાપ રહીત થશે ॥૨૮॥ હે શ્રી યમુનાજી ! મ્હરામાં સ્નાન કરનારાઓનું પાપ તો મ્હારા જલમાં રહેલુ છે, તેથી હે અચ્યુત ભગવાનની પ્રિયા ! તમારે કૃપા કરીને જલમાં રહેલા તે પાપનો નાશ કરવો ॥૨૯॥ શ્રી યમુનાજીએ કહયું કે હે ગંગાજી ! પરમ કૃપાલુ શ્રી ભગવાનના ચરણ કમલના કેવલ સ્પર્શથીજ, તમારા જલમાં રહેલું સમગ્ર પાપ ચોક્કસ ભસ્મ થઇ જશે ॥૩૦॥ જગતના જીવો જેને વ્હાલા છે, તેવા હે ગંગાજી ! જ્યારે તમને થોડુ પણ દુ:ખ પ્રાપ્ત થાય, ત્યારે તમારે જલદીથી મને કહેવું ॥૩૧॥ તે વખતે હું તમારા માટે વ્રજના નાયક શ્રી હરીની પ્રાર્થના કરીશ, અને તે દયાલું પ્રભુ, પોતાના સેવકો માટે શિઘ્રતાથી, કલીયુગમાં અવશ્ય પધારશે, ॥૩૨॥ ત્યાર પછી યશ રૂપી જલવાલા, અને સુંદર એવા શ્રી યમુનાજીનું આધ્યાત્મિક સ્વરૂપ હતું, તે શ્રી હરીના યશનું વર્ણન કરવા માટે પાતાલમાં, શેષ નારાયણ પ્રભુ પાસે ગયું ॥૩૩॥ અને શ્રીમદ ગોકુલનો આશ્રય કરનારા, તેમ શ્રી ગોકુલનાથજીને અતી પ્રિય થતાં, શ્રી કાલિંદીજી વ્રજમાતા, હંમેશાં પુષ્ટી સ્વરૂપે બીરાજે છે ॥૩૪॥ હવે એક વખતે સર્વ સમર્થ અને દયાલુ એવા પોતાના પતિ

શ્રી વ્રજેશ પ્રભુ પાસે શ્રી કાલિંદીજીએ ગંગાજીના કહેલા દરેક દીનતા ભર્યાં વચનો કહી સંભલાવ્યા ॥૩૫॥ હવે પહેલા જ્યારે શ્રી કૃષ્ણ અવતાર શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીએ, પ્રયાગમાં ત્યાં શ્રી ગંગાજીના સાન્નિધ્યમાંજ પોતાનો નિવાસ કર્યો હતો ॥૩૬॥ શ્રી વલ્લભજી જેને ઘણાજ પ્યારા છે તેવા શ્રી વિઠ્ઠલે-શ્વરજીએ પ્રયાગમાં શ્રી વ્રજેશ્વરના સ્વરૂપે. અનેક ક્રીડા કરી હતી ॥૩૭॥ હવે જ્યાંહા શ્રી ગોકુલમાં, નિવાસ કરનારાં શ્રી યમુનાજી. પુષ્ટી સ્વરૂપે બીરાજી રહ્યાં છે, તે શ્રી ગોકુલમાં, શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીએ સહકુટુંબ પરિવાર સહીત પધારવાની ઇચ્છા કરી હતી ત્યારે શ્રી ગંગાજીએ શ્રી વિઠ્ઠલે-શ્વરજીના પૂત્ર શ્રી વલ્લભજીને પ્રાથના કરી, કારણ કે હંમેશાં શ્રી વલ્લભજીના ચરણ કમલના સ્પર્શથી, શ્રી ગંગાજીને અંગો અંગમાં આનંદ ઉત્પન્ન થયો હતો ॥૩૮॥ ગંગાજીએ કહયું કે, હે પ્રભુ શ્રી હરી ! પોતાના દાસ વર્ગ સાથે અને પરીવાર સાથે, આપે હરરોજ ચરણ કમલથી મારો સ્પર્શ કરવા માટે પધારવું ॥૪૦॥ વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે, હે વૈષ્ણવ આવી રીતે શ્રી ગંગાજીએ, ચાર વખત શ્રી વલ્લભજીની પ્રાથના કરી, ત્યારે દયાલુ પ્રભુએ પ્રસન્ન થઇને, ગંગાજીની પ્રાર્થના સ્વીકારી ॥૪૧॥ દૂષ્ટ લોકોથી પીડાએલાં ગંગાજીએ, હમણાં પ્રભુની પ્રાર્થના કરી હતી ॥૪૨॥ શરણા-ગતોની રક્ષા કરનારા, નિરંતર આનંદરૂપ, આનંદનું દાન કરનારા. દયાના ભંડાર, એવા શ્રી વલ્લભજી પોતાના ભકતોના મનોરથોને પુર્ણ કરતા થકા, રમણ કરવા લાગ્યા ॥૪૩॥ હવે ગંગા જળમાં કેવળ સ્નાન કરવાથી, પાપ મુકત થયેલા મનુષ્યોની પીડાથી, પણ શ્રી ગંગાજી દયાલુ શ્રી વલ્લભજીને શરણે આવ્યાં ॥૪૪॥ ગંગાજીએ કહયું કે, હે દીન મનુષ્યોના સ્વામી ! કૃપાના સાગર ! જગતના પતિ શ્રી ગોકુલેશ પ્રભુ ! અનેક પ્રકારના પાપોથી ભરપુર થયેલી આપની દાસીરૂપે રહેલી મ્હારી, આ કલીયુગના સંકટથી રક્ષા કરો ॥૪૫॥ પહેલા શ્રી યમુનાજીએ પણ મ્હારા માટેજ આપની પૂર્ણ પ્રાથના કરી હતી, તેથી તેમની પ્રાથના પ્રમાણે, આપે અહી જલદી પધારવું જોઇએ ॥૪૬॥ દીન બંધુ એવા શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીના પૂત્ર શ્રી વલ્લભજીએ

શ્રી યમુનાજીના વચનથી શ્રી ગંગાજીની વિજ્ઞપ્તિ તો સાંભળી હતી ॥૪૭॥ તે બધું લક્ષમાં લઇને, હવે દરેક સેવકો, પરીવાર જ્ઞાતિજનોને સાથે લેઇ, વ્રજના અધિપતિ શ્રી વલ્લભજી, શ્રી ગંગાજીના તીર ઉપર સોરમજી પધાર્યા ॥૪૮॥ અચ્યુત સ્વરૂપે બીરાજતા શ્રી વલ્લભજીના ચરણ કમલના સ્પર્શ માત્રથી, કલીયુગના જીવોના દોષવાલા ગંગાજી, હવે તુર્તજ નિર્દોષ પણાને પ્રાપ્ત થયાં ॥૪૯॥ આ કારણથી પુરૂષોત્તમ સ્વરૂપે બીરાજતા શ્રી વલ્લભજી, ગંગાજીના તીરે સોરમજી પધાર્યા હતા, ત્યારે હે વૈષ્ણવ ! ત્યાંહાં ચાર માસ આપશ્રી બીરાજ્યા, તેનુ કારણ તમોને કહું છું ॥૫૦॥ પહેલાં શ્રી ગંગાજીએ આપશ્રીની ચાર વખત પ્રાથના કરી હતી, તે સારૂ શ્રી વલ્લભજીએ ગંગાજીના તીર ઉપર સોરમજી ચાર માસ સુધી સ્થિતી કરી ॥૫૧॥ શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજી દાદાજીના સમયમાં પૂર્વે ગંગાજીના તીર ઉપર આપશ્રી ઘણી વખત બીરાજ્યા હતા, ત્યારે પૂર્ણ કૃપા કરીને શ્રી વલ્લભજીએ ગંગાજીને અલૌકીક સુખનું દાન કર્યું હતું ॥૫૨॥ તેમજ પહેલાં શરણે આવેલાં ગંગાજીને શ્રી કાલિંદીજીએ અંગીકાર કર્યો હતો, અને ફરીવાર શ્રી યમુનાજીની આજ્ઞા પ્રમાણે, શ્રી વલ્લભજી ગંગાજી ઉપર પ્રસન્ન થયા ॥૫૩॥ હવે બાદશાહ તરફથી શ્રી ગોકુલમાં બીરાજવા માટે, સ્નેહ અને વિનયથી ભરેલા અનેક પત્રો, શ્રી વલ્લભજી ઉપર લખવામાં આવ્યા ॥૫૪॥ પરંતુ ગંગાજીના મનોરથને સિધ્ધ કરવા માટે, પોતાની સત્ય વાણીનું પાલન કરનારા શ્રી વલ્લભજીએ, તેથી તે પત્રને તત્કાલ માન્યા નહી ॥૫૫॥ તેમજ પહેલા શરણે આવેલા સુખ પુર્વક ગંગાજીના મનોરથ પુર્ણ કરીને સંવત ૧૬૭૭ ના ફાગુણ માસમાં, પવિત્ર દશમીના દિવસે, શ્રી વલ્લભ પ્રભુ પોતાના સ્વજનો, કુટુંબીઓ ! અને જ્ઞાતિજનોની સાથે, લક્ષમીજીને સુખ આપનારા શ્રી ગોકુલમાં, પોતાના સ્થાને પધાર્યા ॥૫૬॥ ત્યારે તે તે સમગ્ર વ્રજ મંડલમાં, મોટા જય જયનો શબ્દ થવા લાગ્યો, અને સુંદર ધ્વજા, પતાકા, તેમજ તોરણોથી, શ્રી ગોકુલ શોભવા લાગ્યું ॥૫૭॥ સુંદર સ્ત્રીઓના અનેક ટોલે ટોલાં મલીને, સત્ય પુરૂષોને પ્રિય લાગે તેવું, ગાન કરવા લાગ્યાં

અને ભેરી મૃદંગના તાલો, તેમજ દુદુંભી વાજિંત્રનો મધુર શબ્દ થયો ॥૫૮॥ અને શ્રી ગોકુલનાથજી પોતાના શ્રી ગોકુલમાં પધાર્યા, ત્યારે દેવતાઓ, અને વ્રજમાં નિવાસ કરનારાઓ, તેમજ ઇતર વર્ગ પણ, ઘણાજ ખુશી થયા. ॥૫૯॥ શ્રી વલ્લભજીએ ભુતલમાં, ધર્મને નિર્ભય બનાવ્યો, અને તેની સ્થાપના કરી, શ્રી વલ્લભજીને શરણે આવેલો ધર્મ પણ, અપૂર્વ હર્ષને પ્રાપ્ત થયો ॥૬૦॥ હવે શ્રીમદ્ ગોકુલમાં, ગાયોની રક્ષા કરનારા શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીના પુત્ર શ્રી વલ્લભજીએ, અનન્ય ભાવવાલા શ્રી પાર્વતી વહુજી સાથે અનેક પ્રકારનું દિવ્ય રમણ કર્યું ॥૬૧॥ તેમજ ભકતની મનઃકામનાઓ પૂર્ણ કરતા ભકતોને માન આપતા વ્રજનાયક શ્રી વલ્લભજીએ, અનેક પ્રકારના મનોરથથી રમણ કર્યું ॥૬૨॥ શ્રીમદ્ ગોકુલમાં તેવીજ રીતે, શ્રી યમુનાજીના સુંદર તટ ઉપર, અને શ્રી ગિરિરાજજીમાં પણ પોતાના સેવકનું પ્રિય કરતા થકા, આપશ્રી બીરાજ્યા ॥૬૩॥ જે શ્રી નંદરાયજીના પુત્ર છે તેજ આ સાક્ષાત શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજીના પુત્ર પ્રગટ્યા છે, અને જે શ્રી યશોદાજીને ત્યાંહાં પુત્રરૂપે પધાર્યા હતા, તેજ અહી શ્રી રૂક્ષ્મણીજીના પુત્ર રૂપે પ્રગટ થયા છે, અર્થાત પહેલા શ્રીનંદ યશોદાજીને ત્યાં પ્રગટ્યા હતા, તેજ અત્યારે શ્રી વિઠ્ઠલેશ્વરજી અને શ્રી રૂક્ષ્મણીજીને ત્યાં પધાર્યા છે ॥૬૪॥ આ શ્રી વલ્લભજી વિશુધ્ધ સ્નેહથીજ પ્રાપ્ત થાય છે, બીજા સારા સાધનવાલા મનુષ્યોને પણ, સ્નેહ ન હોય તો આપશ્રી પ્રાપ્ત થતા નથી, સ્નેહ ચાર પ્રકારનો છે, અને તે વાત્સલ્ય ભાવથી અધિક ગણેલો છે ॥૬૫॥ (૧) પ્રેમ સ્નેહ, (૨) આસકિત સ્નેહ, (૩) વ્યાસનાત્મક સ્નેહ (૪) તન્મય સ્નેહ, આવી રીતે સ્નેહના ચાર પ્રકાર વર્ણવ્યા છે ॥૬૬॥ પાંચ વર્ષની નવ વર્ષની, બાર વર્ષની, અને પૂર્ણ યૌવનવતી કન્યા, જેવી રીતે જુદા જુદા રસવાલી છે, તેમ સ્નેહ પણ ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપવાલો કહેલો છે ॥૬૭॥ જેના સ્નેહી ઘણો દુર ગયો છે, તેવી સ્નેહવતી સ્ત્રી, પોતાના ચિત્તને સ્થિર સ્વસ્થ બનાવે છે, તે આ પ્રેમ સ્નેહ કહેલો છે ॥૬૮॥ જે પ્રિયા રાત્રી દિવસમાં એક વખત પોતાના પ્રિયને જુએ, ત્યારેજ જેની

સ્વસ્થતા જલવાઇ રહે, તે આસકિત સ્નેહ કહેવાય છે ॥ ૬૯ ॥ જે પ્રિયાને, પોતાના પ્રિય વિનાનો એક ક્ષણ પણ દુઃસહ થતો હોય અર્થાત ક્ષણ માત્ર પણ પ્રિયનો વિરહ સહન થઇ શકે નહી, આનેજ વ્યસન સ્નેહ કહેવાય છે અને તે સ્નેહ અવિચ્છિન્ન રસને પોષણ આપનારો છે ॥ ૭૦ ॥ જે પ્રિયા પોતાની પ્રિયનાજ શરીરમાં મગ્ન થઇ જાય છે, અને ત્યારે કોઇ પણ જાતના સુખ કે દુઃખને સમજી શકતી નથી, તેને તન્મય સ્નેહ કહેવાય છે, ॥ ૭૧ ॥ જે પ્રિયાને વિરહાગ્નિ વિના, સ્નેહના જેવો કેવલ ધર્મજ દેખાતો હોય છે, તેને વાત્સલ્ય ભાવ કહેવામાં આવે છે ॥ ૭૨ ॥ વાત્સલ્ય ત્રણ પ્રકારનું કહેલું છે, પહેલું સારામાં સારા સ્વાર્થ માટે, બીજુ પોતાના અર્ધ સ્વાર્થ માટે, અને ત્રીજું સ્નેહને વધારનારૂં, વાત્સલ્ય માનેલું છે ॥ ૭૩ ॥ સ્ત્રી હોય અથવા તો પુરૂષ હોય, જે કોઇ હોય, પણ અહી સ્નેહ શાસ્ત્રમાં કુશલજ હોય, તે વિરહના અગ્નિથી પરીપૂર્ણ થઇને ઉપર કહેલા સ્નેહને જાણી શકે છે, અન્યનો અધિકાર નથી ॥ ૭૪ ॥ વૈષ્ણવોત્તમે કહ્યું કે પ્રિય વૈષ્ણવે, વિશુધ્ધ નિર્વિકાર સ્નેહ, તે ધર્મનું મુલ છે, તે તમને સારી રીતે સમજાવ્યું છે હવે હું તમને ધર્મનો પ્રકાર કહુ છું, તે તમો સાંભલો ॥ ૭૫ ॥

ઇતિ શ્રી ગોકુલવાસી મહાવદાસ વિરચિતં,

સજજન મંડલ ગ્રંથે એકવીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ

શ્રી શ્રી શ્રી શ્રી શ્રી

॥ અધ્યાય ૨૨॥

શ્રી ગોકુલેશો જયતિ

અથ શ્રી સજ્જન મંડન ગ્રંથે અધ્યાય બાવીસમો આરંભ

વૈષ્ણવોત્તમે કહયું કે, હે વૈષ્ણવ! હુવે તમને જુદા જુદા રસવાલા ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાવીશ, પ્રવાહ, મર્યાદા, અને વિશેષ કરીને પુષ્ટિ, આવી રીતે ત્રણ સ્વરૂપ વાલો ધર્મ છે ॥૧॥ પૂર્વકાલમાં નિપુણ પુરૂષોએ આધિભૌતીક, આધ્યાત્મિક, અને આધિદૈવિક, આવી રીતે ત્રણ પ્રકારના ધર્મનું નિરૂપણ કર્યું છે ॥૨॥ આધિભૌતિક ધર્મની સ્ત્રીનુ નામ સરસ્વતી (સ્વસ્તિ) (કલ્યાણ), અને તે ધર્મની ગતિ સ્વર્ગ લોક સુધીની છે, તેથી આગળ નથી ॥૩॥ આધ્યાત્મિક ધર્મની સ્ત્રીનું નામ દયા કહેલું છે, તેની ગતી તપો લોક સુધીની છે, તેનાથી આગળ નથી ॥૪॥ સર્વ શ્રેષ્ટ આધિદૈવિક ધર્મની સ્ત્રીનું નામ કૃપા કહેલું છે, અને સત્ય લોકના પણ ઉપર સાક્ષાત ભગવાનની સાનિધ્યમાં તેમની સ્થિતિ છે ॥૫॥ પ્રભુ અનુગ્રહથી સારી ગતિવાલા, અને પ્રભુના ચર્ણાવિંદમાં નિરંતર રહેલા ધર્મના ત્રણ બાલકો છે, આનંદ (૧) વિવેક (૨) સત્ય (૩) ॥૬॥ હવે ધર્મના મોટા પુત્ર આનંદ, તેની સ્ત્રી ક્ષમા છે, તેનુ આસન ક્ષમા છે, અને અને બીજા હજારો પુત્ર પૌત્રાદિક છે ॥૭॥ હુવે ત્યાગ કરવા લાયક તત્વનો ઉપદેશ કરાયેલ છે, હંમેશાં નિંદવા લાયક અભિમાનનો મોટો પુત્ર પાતક છે, તે અભિમાનની માતા ચિંતા છે, તેની સ્ત્રી નીંદા છે ॥૮॥ તેનુ આસન ચંચલતા છે, અને ક્લિષ્ટ છે, તેની એક પ્રકૃતિ [સ્વભાવ] છે, તે પ્રધાન છે, તેમજ ધર્મને નાશ કરનારો માયાનો પુત્ર કલી, (કલીયુગ અથવા કલહ), અભિમાનનો પિતા થાય છે ॥૯-૧૦॥